
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ: ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМНОСТІ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

DIGITAL TECHNOLOGIES IN MIGRATION MANAGEMENT: ISSUES OF LEGITIMACY AND THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Олеся Андрущенко¹

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (вул. Григорія Сковороди, 77, м. Харків, Україна, 61024)

Olesia Andrushchenko

Yaroslav Mudryi National Law University (77, Hryhoriya Skovorody Str., Kharkiv, Ukraine, 61024)

Отримано: 26.03.2026. Затверджено: 27.04.2026. Опубліковано: 29.04.2026.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексне теоретико-правове дослідження використання цифрових технологій у сфері управління міграційними процесами в умовах сучасної трансформації публічного управління. Обґрунтовано, що цифровізація, охоплюючи електронну ідентифікацію, публічні електронні реєстри, мобільні цифрові рішення та системи штучного інтелекту, істотно підвищує ефективність, оперативність і доступність адміністративних послуг, водночас трансформуючи зміст реалізації прав і свобод людини. Встановлено, що поряд із позитивними ефектами цифрових інновацій виникає комплекс правових та етичних викликів, зокрема ризики порушення права на приватність, дискримінації внаслідок алгоритмічних рішень, недостатньої прозорості функціонування цифрових систем і обмежених можливостей їх оскарження. Проаналізовано міжнародно-правові та національні стандарти регулювання цифрових технологій у міграційній сфері, зокрема акти у сфері прав людини та захисту персональних даних, що формують основу

¹ PhD у галузі права; orcid 0009-0004-1759-1166; e-mail: olesya15071999@gmail.com

легітимного використання цифрових інструментів. Доведено, що ефективність цифровізації значною мірою залежить від належної правової легітимації, яка передбачає відповідність принципам верховенства права, пропорційності, недискримінації та забезпечення належного балансу між інтересами державної безпеки і правами людини. Особливу увагу приділено проблемі легітимності цифрових рішень у публічному управлінні, яка визначається не лише формальною законністю, а й рівнем довіри до державних інституцій, прозорістю алгоритмічних процесів та інклюзивністю цифрових сервісів. Визначено, що використання штучного інтелекту у сфері міграції потребує впровадження ефективних механізмів контролю, підзвітності та можливості оскарження рішень, прийнятих автоматизованими системами. Узагальнено, що цифровізація міграційного управління має амбівалентний характер, поєднуючи потенціал розширення доступу до прав і послуг із ризиками надмірного контролю та втручання у приватне життя. Обґрунтовано необхідність формування комплексного, міждисциплінарного та людиноцентричного підходу до розвитку цифрових рішень у міграційній сфері, який забезпечує інтеграцію технологічних інновацій із правовими та етичними стандартами, що є ключовою умовою забезпечення їх легітимності та ефективності.

Ключові слова: цифровізація; міграційна політика; електронна ідентифікація; легітимність; публічне управління; права людини.

ABSTRACT

The article presents a comprehensive theoretical and legal study of the use of digital technologies in the management of migration processes within the context of the contemporary transformation of public administration. It substantiates that digitalization — encompassing electronic identification, public electronic registries, mobile digital solutions, and artificial intelligence systems — significantly enhances the efficiency, responsiveness, and accessibility of administrative services, while simultaneously transforming the substance of the realization of human rights and freedoms. It is established that, alongside the positive effects of digital innovations, a complex set of legal and ethical challenges emerges, including risks of violations of the right to privacy, discrimination resulting from algorithmic decision-making, insufficient transparency of digital systems, and limited possibilities for contesting such decisions. The study analyzes international and national legal standards governing digital technologies in the field of migration, in particular human rights instruments and data protection regulations that constitute the foundation for the legitimate use of digital tools. It is demonstrated that the effectiveness of digitalization largely depends on proper legal legitimation, which requires compliance with the principles of the rule of law, proportionality, non-discrimination, and the maintenance of an appropriate balance between state security interests and human rights. Particular attention is devoted to the issue of the legitimacy of digital decision-making in public administration, which is determined not only by formal legality but also by the level of trust in public institutions, the transparency of algorithmic processes, and the inclusiveness of digital services. It is argued that the use of artificial intelligence in the migration domain necessitates the introduction of effective mechanisms of oversight, accountability, and the possibility to challenge decisions adopted by automated systems. It is concluded that the digitalization of migration governance has an ambivalent nature, combining the potential to expand access to rights and services with the risks of excessive control and intrusion into private life. The necessity of developing a comprehensive, interdisciplinary, and human-centered approach to digital solutions in the migration field is substantiated, ensuring the integration of technological innovation with legal and ethical standards as a key prerequisite for their legitimacy and effectiveness.

Key words: digitalization; migration policy; electronic identification; legitimacy; public administration; human rights.

I. ВСТУП

Стрімка цифровізація публічного управління, зокрема у сфері міграції, зумовлює докорінну трансформацію механізмів реалізації державної політики та правового статусу людини. Впровадження електронної ідентифікації, публічних реєстрів, мобільних цифрових рішень і систем штучного інтелекту істотно підвищує ефективність управління міграційними процесами, однак водночас породжує комплекс нових правових, етичних і інституційних викликів. Насамперед ідеться про ризики порушення права на приватність, дискримінації внаслідок алгоритмічних рішень, недостатньої прозорості цифрових систем та обмежених можливостей оскарження таких рішень.

Особливої гостроти проблема набуває у зв'язку з тим, що існуюча нормативно-правова база, як на міжнародному, так і на національному рівнях, часто не встигає за темпами технологічного розвитку, що призводить до виникнення прогалин у правовому регулюванні використання цифрових інструментів у міграційній сфері, що ставить під сумнів легітимність відповідних управлінських рішень, рівень довіри до державних інституцій та ефективність забезпечення прав і свобод людини.

Сучасні наукові дослідження засвідчують зростаючий інтерес до проблематики цифровізації та її впливу на права людини, зокрема у сфері міграції. А. Лабик акцентує увагу на трансформації міжнародного права прав людини під впливом цифровізації. Питання реалізації та захисту прав людини в умовах цифрової трансформації розкрито у дослідженнях Є. Литвиненка, М. Скоблика, Ф. Шульженка та О. Гришка, які підкреслюють зміну природи прав у цифровому середовищі. У контексті міграційного управління В. Політанський, А.-М. Рьонш, А. Тріандафілліду, М. Неделку та І. Сойсьюрін аналізують вплив цифрових технологій, включаючи штучний інтелект, на ефективність контролю та ризики дискримінації й надмірного нагляду. Попри значний науковий доробок, недостатньо дослідженими залишаються питання легітимності, етичності та забезпечення балансу

між ефективністю цифрового управління і гарантіями прав людини, що зумовлює актуальність подальших досліджень.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою статті є комплексне теоретико-правове дослідження використання цифрових технологій у сфері міграції, зокрема визначення їх впливу на реалізацію прав і свобод людини, а також обґрунтування правових, інституційних і етичних засад забезпечення їх легітимного застосування в умовах цифрової трансформації публічного управління.

Методологічну основу статті становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукових досліджень, що забезпечують комплексне дослідження цифровізації міграційної сфери. Зокрема, застосовано загальнологічні методи аналізу та синтезу, які дозволили розчленувати досліджуване явище на окремі складові (цифрові технології, правове регулювання, ризики для прав людини) та об'єднати їх у цілісну концепцію функціонування цифрового міграційного процесу. Індуктивний метод використано для узагальнення окремих наукових підходів і практик застосування цифрових технологій, тоді як дедукція забезпечила можливість переходу від загальних теоретико-правових положень до аналізу конкретних механізмів їх реалізації. Методи абстрагування та конкретизації сприяли виокремленню суттєвих характеристик цифрових прав і водночас їх уточненню у контексті міграційних процесів.

Серед спеціальних методів наукових досліджень ключове значення мав формально-юридичний метод, який дав змогу дослідити нормативно-правову базу, зокрема структуру, зміст і взаємозв'язок правових норм, що регулюють використання цифрових технологій у сфері міграції. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами, що дало змогу виявити спільні риси та відмінності у правовому регулюванні. Логіко-юридичний метод забезпечив внутрішню узгодженість дослідження та аналіз правових конструкцій з позицій формальної логіки. Додатково використано метод узагальнення й елементи аналогії для формулювання висновків щодо тенденцій розвитку правового регулювання цифровізації міграційних процесів.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Теоретико-правові засади використання цифрових технологій у сфері міграції формуються на перетині законодавства та новітніх концепцій цифровізації, які істотно трансформують підходи до управління мобільністю населення. У сучасних умовах цифрові технології перестають бути лише інструментом адміністративного забезпечення міграційної політики, натомість вони стають структурним елементом механізму реалізації та, водночас, обмеження прав і свобод людини. Саме тому їх застосування потребує чіткої правової легітимації, заснованої на базових принципах прав людини, закріплених у міжнародних актах та національному законодавстві.

Фундаментальним джерелом, що визначає універсальні стандарти прав людини, є Загальна декларація прав людини 1948 р.¹, яка проголошує невід'ємність гідності кожної особи та рівність усіх людей у своїх правах. Декларація закріплює такі ключові права, як право на свободу пересування, право шукати притулок, право на приватність та захист від свавільного втручання у особисте життя, що є безпосередньо релевантними у контексті цифровізації міграційних процесів.

Подальший розвиток міжнародно-правових стандартів відбувається у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р.², який деталізує гарантії права на свободу та особисту недоторканність, свободу пересування, а також право на захист від незаконного чи довільного втручання у приватне життя. У контексті цифрових технологій ці норми є критично важливими, адже держави, впроваджуючи цифрові інструменти контролю за міграцією, повинні забезпечити, щоб будь-яке втручання у приватність було законним, необхідним і пропорційним. Водночас Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.³ підкреслює значення доступу до соціальних благ, включаючи охорону здоров'я, освіту та гідні умови життя, що також можуть забезпечуватися через цифрові платформи для мігрантів.

¹ Universal Declaration of Human Rights (1948). URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

² International Covenant on Civil and Political Rights (1966). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

³ Там само.

На національному рівні ключову роль відіграє Конституція України¹, яка закріплює права і свободи людини як найвищу соціальну цінність та визначає обов'язок держави їх утверджувати і забезпечувати. Конституційні гарантії права на приватність, свободу пересування, захист персональних даних та заборону дискримінації формують правову основу для впровадження цифрових технологій у сфері міграції. Однак, цифровізація державного управління вимагає переосмислення традиційних підходів до реалізації цих прав, оскільки виникають нові форми втручання, пов'язані з автоматизованими рішеннями, електронною ідентифікацією та цифровим профілюванням осіб.

Сучасна правова наука активно розвиває концептуальні підходи до осмислення впливу цифровізації на права людини. Так, І. Захарчук підкреслює, що розвиток цифрових технологій обумовлює появу нових правових категорій, таких як право на захист персональних даних, право на цифрову безпеку та право на доступ до інформації, які стають невід'ємною частиною сучасного правового статусу людини². У сфері міграції ці права набувають особливого значення, оскільки мігранти часто є більш вразливими до цифрового контролю та обмежень.

А. Лабик акцентує увагу на трансформації міжнародного права прав людини в умовах цифровізації, зазначаючи, що традиційні правові механізми потребують адаптації до нових технологічних реалій³, що проявляється у необхідності розробки нових стандартів регулювання обробки даних, використання штучного інтелекту та автоматизованих систем прийняття рішень у міграційній політиці.

У свою чергу, Ф. Шульженко та О. Гришко підкреслюють, що цифрова трансформація суспільства змінює саму природу прав людини, оскільки виникає новий вимір їх реалізації — цифровий простір, у якому права можуть як розширюватися, так і обмежуватися⁴. У кон-

¹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

² Захарчук І. В. (2025). Міжнародне право в умовах цифровізації: становлення четвертого покоління прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Т. 3, № 5. pp. 353–359. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.52>

³ Лабик А. Р. (2025). Міжнародне право прав людини в умовах цифровізації: аналіз ключових понять. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Т. 3, № 6. pp. 429–433. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.65>

⁴ Шульженко Ф. П., Гришко О. М. (2021). Права людини в умовах цифрової трансформації суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Київський часопис права*. № 1. С. 5–10. URL:

тексті міграції це означає, що контроль за переміщенням осіб, управління потоками біженців та надання адміністративних послуг дедалі більше здійснюються через цифрові системи, що потребує чіткої правової регламентації та дотримання принципу верховенства права.

Цифровізація у сфері міграції передбачає перехід від традиційних паперових процедур до інтегрованих електронних систем, що забезпечують ідентифікацію осіб, обробку даних, аналіз міграційних потоків та прийняття управлінських рішень у режимі реального часу. У цьому контексті ключове значення мають електронна ідентифікація, цифрові реєстри, мобільні технології, а також системи штучного інтелекту, які формують нову архітектуру міграційного governance.

Одним із базових інструментів є системи електронної ідентифікації, правові засади яких у Європейському Союзі визначені Регламентом (ЄС) 910/2014 (eIDAS)¹. Зазначений акт встановлює єдині стандарти електронної ідентифікації та довірчих послуг, що дає змогу забезпечити взаємне визнання електронних ідентифікаційних засобів між державами та створює передумови для транскордонного надання адміністративних послуг. У сфері міграції це означає можливість безпечної ідентифікації мігрантів, спрощення процедур надання притулку, оформлення документів та доступу до соціальних сервісів. Подальший розвиток цієї системи закріплено у Регламенті (ЄС) 2024/1183², який формує Європейську рамку цифрової ідентичності, орієнтовану на створення універсального цифрового гаманця особи. Такий підхід дозволяє мігрантам зберігати свої персональні дані, документи та підтвердження статусу в цифровому форматі, що підвищує мобільність та зменшує адміністративні бар'єри.

Важливу роль відіграють також мобільні та електронні ідентифікаційні рішення, які забезпечують доступ до послуг навіть у нестабільних або кризових умовах. Як зазначається у дослідженні Європейської Комісії, мобільна ідентифікація дозволяє оперативно реєструвати

<https://doi.org/10.32782/klij/2021.1.1>

¹ Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj>

² Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj>

мігрантів, надавати їм доступ до базових послуг та здійснювати моніторинг їхнього правового статусу¹, що особливо актуально у випадках масових переміщень населення, коли традиційні інституційні механізми не спроможні швидко обробляти великі обсяги інформації.

Іншим ключовим елементом цифрової інфраструктури є публічні електронні реєстри, які забезпечують систематизацію, зберігання та обмін даними про мігрантів. В Україні правові засади функціонування таких реєстрів визначені Законом України «Про публічні електронні реєстри»², який встановлює принципи їх створення, ведення та взаємодії. Використання реєстрів дає змогу забезпечити прозорість управлінських процесів, підвищити ефективність державного контролю та мінімізувати ризики дублювання або втрати інформації.

Особливе місце серед цифрових інструментів займають технології штучного інтелекту, які використовуються для аналізу великих даних, прогнозування міграційних потоків та автоматизації прийняття рішень. За результатами систематичного огляду, проведеного А.-М. Рьонш, штучний інтелект застосовується для оцінки ризиків, виявлення шахрайства, аналізу поведінкових моделей та підтримки адміністративних процедур³, що дозволяє державам більш ефективно управляти міграційними процесами, однак одночасно породжує питання щодо прозорості алгоритмів, можливих упереджень та відповідальності за прийняті рішення.

Методологічні підходи до дослідження використання цифрових технологій у міграційній сфері також свідчать про їхню комплексність та міждисциплінарний характер. Як зазначають Л. Налбандян та Н. Дрехер, сучасні дослідження поєднують правові, соціальні та технологічні аспекти, що дає змогу більш повно оцінити вплив цифровізації на міграційні процеси⁴.

¹ European Commission (2019). How mobile and electronic identification can help manage migration. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/how-mobile-and-electronic-identification-can-help-manage-migration>

² Про публічні електронні реєстри: Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20>

³ Rönsch A.-M. (2024). The use of artificial intelligence in migration management: A systematic literature review. *SSRN Electronic Journal*. URL: <https://ssrn.com/abstract=4953245>

⁴ Nalbandian L. N., Dreher N. D. (2023). Current methodological approaches in studying the use of advanced digital technologies in migration management. *Frontiers in Human Dynamics*. Vol. 5. Art. 1238605. URL: <https://doi.org/10.3389/fhumd.2023.1238605>

Водночас логічним продовженням аналізу ефективності та функціональних можливостей цифрових інструментів є звернення до питання їх легітимності, оскільки саме вона визначає рівень суспільного прийняття та довіри до впроваджуваних рішень у сфері публічного управління.

Цифрові системи управління міграційними процесами, з одного боку, сприяють підвищенню ефективності, швидкості та точності прийняття рішень, а з іншого — ставлять під сумнів традиційні механізми демократичної легітимації, що ґрунтуються на прозорості, підзвітності та довірі. У цьому контексті легітимність цифрових рішень визначається не лише їхньою законністю, але й сприйняттям з боку суспільства та відповідністю принципам належного врядування.

Однією з основних передумов легітимності є наявність чіткої нормативно-правової бази, яка регулює застосування цифрових технологій у сфері міграції. В Україні таку основу формує, зокрема, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»¹, який визначає права, обов'язки та гарантії для такої категорії осіб. Однак в умовах цифровізації виникає необхідність адаптації цього законодавства до нових реалій, пов'язаних із використанням електронних сервісів, автоматизованих систем прийняття рішень та цифрових профілів мігрантів. Відсутність належної регламентації або її відставання від технологічного розвитку може призводити до ситуацій, коли цифрові рішення формально є законними, але фактично не відповідають принципам справедливості та правової визначеності.

Суттєвим аспектом легітимності є також питання довіри до державних інституцій, які впроваджують цифрові технології. Як зазначається у Migration Whitepaper Європейської Комісії, нові цифрові сервіси для мігрантів повинні будуватися на принципах орієнтації на користувача, прозорості та інклюзивності, що сприяє формуванню довіри та підвищенню ефективності політики². Якщо ж цифрові інструменти сприймаються як засіб надмірного контролю або дискримінації, це

¹ Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

² European Commission (2021). Migration Whitepaper: A new approach to digital services for migrants. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/migration-whitepaper-new-approach-digital-services-migrants>

може призвести до зниження рівня довіри, що, у свою чергу, ускладнює реалізацію міграційної політики та підриває її легітимність.

У сучасних умовах цифровізації особливого значення набуває концепція *governance*, яка передбачає багаторівневе та багатосуб'єктне управління міграційними процесами. А. Триандафілідду підкреслює, що у глобалізованому та цифровому світі міграційне управління виходить за межі національних держав і включає міжнародні організації, приватний сектор та громадянське суспільство¹.

С. Рахманов зазначає, що перехід до цифрової економіки супроводжується активним впровадженням інформаційних технологій у державне управління, що змінює традиційні підходи до прийняття рішень². За таких умов виникає питання відповідальності за результати діяльності алгоритмів, а також необхідності забезпечення їх прозорості та підконтрольності. Якщо особа не розуміє, яким чином було прийнято рішення щодо її правового статусу або доступу до послуг, це може підірвати довіру до системи в цілому.

Адміністративно-правовий аспект легітимності цифрових рішень також пов'язаний із забезпеченням принципів верховенства права, пропорційності та недискримінації. В. Політанський наголошує, що цифровізація публічного адміністрування у сфері міграції повинна супроводжуватися належними гарантіями прав людини та ефективними механізмами контролю³, що передбачає, зокрема, можливість оскарження рішень, прийнятих із використанням цифрових технологій, доступ до інформації про їх функціонування та забезпечення незалежного нагляду.

Однак, попри очевидні переваги у вигляді підвищення ефективності та оперативності управлінських процесів, цифровізація міграційного контролю водночас породжує комплекс суттєвих ризиків для

¹ Triandafyllidou A. (2025). Migration governance in a globalising and digitalising world. *Comparative Migration Studies*. Vol. 13, Art. 40. URL: <https://doi.org/10.1186/s40878-025-00460-0>

² Rakhmanov S. (2024). Migration processes in the conditions of transition to the digital economy. *International Journal of Law and Criminology*. Vol. 4(1). pp. 50–56. URL: <https://doi.org/10.37547/ijlc/Volume04Issue01-10>

³ Політанський В. С. (2025). Адміністративно-правове регулювання транскордонних міграційних процесів в умовах цифровізації публічного адміністрування та забезпечення прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 3, № 87. pp. 120–125. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.17>

прав і свобод людини, які потребують ґрунтовного правового осмислення. У центрі цих ризиків перебуває проблема обробки персональних даних, яка набуває особливої гостроти у контексті міграційних процесів, оскільки мігранти, біженці та особи без громадянства часто є вразливими категоріями населення і можуть не мати достатніх механізмів захисту своїх прав.

Одним із ключових викликів є ризик порушення права на приватність через масове збирання, зберігання та аналіз персональних даних. У практиці міграційного контролю активно використовуються біометричні дані, цифрові ідентифікатори, інформація про переміщення та соціальні зв'язки осіб, що створює передумови для формування детальних цифрових профілів. Відповідно до принципів захисту даних, сформульованих Міжнародною організацією з міграції, обробка таких даних повинна здійснюватися на засадах законності, пропорційності, мінімізації та обмеження мети¹. Однак на практиці ці принципи не завжди дотримуються, особливо у кризових ситуаціях, коли держави прагнуть швидко реагувати на міграційні виклики.

Значну роль у встановленні стандартів захисту персональних даних відіграє Загальний регламент про захист даних (GDPR)², який визначає жорсткі вимоги до обробки інформації, включаючи необхідність отримання згоди суб'єкта даних, забезпечення прозорості та надання права на доступ і виправлення інформації. У контексті міграційного контролю дотримання цих вимог є складним, оскільки часто виникає конфлікт між інтересами державної безпеки та правами особи, що створює ризик надмірного втручання у приватне життя, особливо коли дані використовуються для автоматизованого прийняття рішень.

На національному рівні в Україні питання захисту персональних даних регулюється Законом України «Про захист персональних даних»³, який встановлює основні принципи їх обробки, включаючи законність, цільове призначення та захист від несанкціонованого доступу.

¹ IOM (2023). IOM Data Protection Principles. URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/2023-08/iom-dp-principles-en.pdf>

² Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

³ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

Проте в умовах цифровізації міграційного контролю виникає необхідність посилення механізмів реалізації цього закону, зокрема щодо контролю за діяльністю державних органів та забезпечення ефективного захисту прав суб'єктів даних.

Як зазначає М. Айрапетов, відсутність належного нормативного регулювання цифрових прав створює ситуацію, коли новітні технології випереджають правову систему, що призводить до виникнення «правового вакууму» у сфері захисту прав людини¹. Є. Литвиненко і М. Скоблик підкреслюють, що цифрова трансформація створює нові виклики для забезпечення прав людини, оскільки розширює можливості втручання у приватне життя та вимагає нових підходів до правового регулювання². У цьому контексті важливо забезпечити баланс між потребами безпеки та захистом прав людини, щоб уникнути надмірного контролю та зловживань.

Можна констатувати, що цифровізація міграційного контролю супроводжується низкою ризиків для прав і свобод людини, серед яких ключовими є порушення права на приватність, дискримінація, надмірний контроль та недостатня прозорість, а їх мінімізація потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення правового регулювання, забезпечення ефективного нагляду та впровадження принципів етичного використання цифрових технологій. Лише за умови дотримання цих вимог цифрові інструменти можуть стати не загрозою, а засобом забезпечення прав людини у сфері міграції.

З огляду на це, проблематика ризиків і гарантій у сфері цифрового міграційного контролю безпосередньо підводить до ширшого — етичного — виміру використання таких технологій, оскільки саме етичні принципи визначають допустимі межі втручання держави та формують підґрунтя для збалансування інтересів безпеки і прав людини.

Держави, впроваджуючи цифрові інструменти контролю, часто обґрунтовують це необхідністю запобігання нелегальній міграції, боротьби з транснаціональною злочинністю та забезпечення гро-

¹ Айрапетов М. А. (2025). Цифрові права і свободи людини. Реальність без належного унормування. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* № 1(65). pp. 132–134. URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1\(65\).332569](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1(65).332569)

² Литвиненко Є. В., Скоблик М. О. (2024). Особливості забезпечення прав людини в умовах цифрової трансформації. *Аналітично-порівняльне правознавство.* № 3. pp. 370–371. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.63>

мадського порядку. Проте, як зазначають Л. Манан, Саджад і Д. Закір, цифровий нагляд у сфері міграції створює серйозні етичні дилеми, оскільки межа між легітимним контролем і надмірним втручанням у життя людини часто є розмитою¹. У цьому контексті важливим є застосування принципу пропорційності, який вимагає, щоб будь-яке обмеження прав було необхідним і мінімально достатнім для досягнення легітимної мети.

Іншим важливим аспектом є так званий «парадокс розширення можливостей і контролю», який виникає внаслідок використання цифрових технологій. З одного боку, цифрові інструменти можуть сприяти інтеграції мігрантів, забезпечувати доступ до інформації, послуг та правового захисту. З іншого боку, ті самі технології можуть використовуватися для посилення контролю, обмеження мобільності та створення нових форм залежності від державних систем. М. Неделку та І. Соїсюрін підкреслюють, що цифрові технології одночасно виконують функції емансипації та контролю, формуючи складну взаємодію між можливостями та обмеженнями для мігрантів², що ставить питання про необхідність етичного дизайну цифрових систем, який би враховував інтереси користувачів та запобігав зловживанням.

Важливим елементом етичного виміру є також визнання та розвиток цифрових прав людини як складової сучасного правового статусу особи. К. Калаченкова і Т. Михайліна зазначають, що цифрові права поступово стають невід'ємною частиною системи прав людини, однак їх правове закріплення та реалізація залишаються недостатньо розвиненими³. У сфері міграції це означає, що особи повинні мати не лише формальний доступ до цифрових сервісів, але й реальні гарантії захисту своїх даних, права на інформацію, а також можливість контролювати використання своїх цифрових ідентичностей.

¹ Manan L., Sajjad, Zakir D. M. (2025). Digital surveillance, migration control, and human rights: Ethical dilemmas in the use of technology to govern human mobility. *Inverge Journal of Social Sciences*. Vol. 4(3). pp. 322–325. URL: <https://doi.org/10.63544/ijss.v4i3.170>

² Nedelcu M., Soysüren I. (2022). Precarious migrants, migration regimes and digital technologies: The empowerment-control nexus. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Vol. 48(8). pp. 1821–1837. URL: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1796263>

³ Калаченкова К., Михайліна Т. (2023). Роль цифрових прав у стабільному розвитку сучасних держав: проблеми визнання та легалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Т. 1, № 75. pp. 93–95. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.15>

Таким чином, проаналізовані підходи свідчать, що цифрові технології поступово інтегруються у всі рівні управління міграційними процесами, змінюючи механізми реалізації прав людини, характер державного контролю та логіку взаємодії між суб'єктами публічного управління.

Виявлені суперечності між ефективністю цифрових рішень і необхідністю забезпечення правових гарантій, легітимності та етичності їх застосування підтверджують, що подальший розвиток цієї сфери потребує узгодження технологічного прогресу з принципами верховенства права, прав людини та належного врядування, що зумовлює необхідність переходу до системного та збалансованого підходу у формуванні міграційної політики в умовах цифрової трансформації.

IV. ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що цифровізація міграційної політики є складним і багатовимірним процесом, який суттєво трансформує як механізми державного управління, так і зміст реалізації прав і свобод людини. Цифрові технології, зокрема електронна ідентифікація, публічні реєстри, мобільні рішення та системи штучного інтелекту, формують нову архітектуру міграційного *governance*, сприяючи підвищенню ефективності, оперативності та доступності адміністративних послуг. Водночас їх впровадження актуалізує низку правових та етичних викликів, пов'язаних із захистом персональних даних, забезпеченням приватності, недискримінації та прозорості прийняття рішень.

Ключовою умовою ефективного використання цифрових технологій у сфері міграції є їх належна правова легітимація, яка має ґрунтуватися на міжнародних стандартах прав людини, конституційних гарантіях та принципах верховенства права. Особливого значення набуває забезпечення довіри до цифрових інструментів через прозорість їх функціонування, підзвітність державних інституцій та наявність ефективних механізмів оскарження рішень, прийнятих із застосуванням автоматизованих систем.

Отже, подальший розвиток цифровізації у сфері міграції має здійснюватися на засадах комплексного, міждисциплінарного та людиноцентричного підходу, який забезпечує інтеграцію технологічних інновацій із правовими та етичними стандартами, що є необхідною

умовою формування ефективної, справедливої та легітимної міграційної політики в умовах сучасних глобальних трансформацій.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Айрапетов М. А. (2025). Цифрові права і свободи людини. Реальність без належного унормування. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* № 1(65). pp. 132–134. URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1\(65\).332569](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1(65).332569)
2. Захарчук І. В. (2025). Міжнародне право в умовах цифровізації: становлення четвертого покоління прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство.* Т. 3, № 5. pp. 353–359. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.52>
3. Калаченкова К., Михайліна Т. (2023). Роль цифрових прав у стабільному розвитку сучасних держав: проблеми визнання та легалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Т. 1, № 75. pp. 93–95. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.15>
4. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Лабик А. Р. (2025). Міжнародне право прав людини в умовах цифровізації: аналіз ключових понять. *Аналітично-порівняльне правознавство.* Т. 3, № 6. pp. 429–433. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.65>
6. Литвиненко Є. В., Скоблик М. О. (2024). Особливості забезпечення прав людини в умовах цифрової трансформації. *Аналітично-порівняльне правознавство.* № 3. С. 370–371. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.63>
7. Політанський В. С. (2025). Адміністративно-правове регулювання транскордонних міграційних процесів в умовах цифровізації публічного адміністрування та забезпечення прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Т. 3, № 87. pp. 120–125. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.17>
8. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
10. Про публічні електронні реєстри: Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20>
11. Шульженко Ф. П., Гришко О. М. (2021). Права людини в умовах цифрової трансформації суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Київський часопис права.* № 1. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2021.1.1>
12. European Commission (2019). How mobile and electronic identification can help manage migration. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/how-mobile-and-electronic-identification-can-help-manage-migration>
13. European Commission (2021). Migration Whitepaper: A new approach to digital services for migrants. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/migration-whitepaper-new-approach-digital-services-migrants>
14. International Covenant on Civil and Political Rights (1966). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
15. IOM (2023). IOM Data Protection Principles. URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/2023-08/iom-dp-principles-en.pdf>

16. Manan L., Sajjad, Zakir D. M. (2025). Digital surveillance, migration control, and human rights: Ethical dilemmas in the use of technology to govern human mobility. *Inverge Journal of Social Sciences*. Vol. 4(3). pp. 322–325. URL: <https://doi.org/10.63544/ijss.v4i3.170>
17. Nalbandian L. N., Dreher N. D. (2023). Current methodological approaches in studying the use of advanced digital technologies in migration management. *Frontiers in Human Dynamics*. Vol. 5. Art. 1238605. URL: <https://doi.org/10.3389/fhumd.2023.1238605>
18. Nedelcu M., Soysüren I. (2022). Precarious migrants, migration regimes and digital technologies: The empowerment-control nexus. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Vol. 48(8). pp. 1821-1837. URL: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1796263>
19. Rakhmanov S. (2024). Migration processes in the conditions of transition to the digital economy. *International Journal of Law and Criminology*. Vol. 4(1). pp. 50–56. URL: <https://doi.org/10.37547/ijlc/Volume04Issue01-10>
20. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
21. Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj>
22. Regulation (EU) 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj>
23. Rönsch A.-M. (2024). The use of artificial intelligence in migration management: A systematic literature review. *SSRN Electronic Journal*. URL: <https://ssrn.com/abstract=4953245>
24. Triandafyllidou A. (2025). Migration governance in a globalising and digitalising world. *Comparative Migration Studies*. Vol. 13, Art. 40. URL: <https://doi.org/10.1186/s40878-025-00460-0>
25. Universal Declaration of Human Rights (1948). URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

REFERENCES

1. Airapetov M. A. (2025). Tsyfrovii prava i svobody lyudyny. Realnist bez nalezhnoho unormuvannya [Digital rights and human freedoms. Reality without proper normalization]. *Bulletin of NTUU "KPI". Political science. Sociology. Law*. No. 1(65). pp. 132–134. URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1\(65\).332569](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1(65).332569) [in Ukrainian].
2. Constitution of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> [in Ukrainian].
3. European Commission (2019). How mobile and electronic identification can help manage migration. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/how-mobile-and-electronic-identification-can-help-manage-migration>
4. European Commission (2021). Migration Whitepaper: A new approach to digital services for migrants. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/migration-whitepaper-new-approach-digital-services-migrants>
5. International Covenant on Civil and Political Rights (1966). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
6. IOM (2023). IOM Data Protection Principles. URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/2023-08/iom-dp-principles-en.pdf>

7. Kalachenkova K., Mykhailina T. (2023). Rol tsyfrovyykh prav u stabilnomu rozvytku suchasnykh derzhav: problemy vyznannya ta lehalizatsiyi [The role of digital rights in the stable development of modern states: problems of recognition and legalization]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. Vol. 1, No. 75. pp. 93–95. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.15> [in Ukrainian].
8. Labyk A. R. (2025). Mizhnarodne pravo prav lyudyny v umovakh tsyfrovizatsiyi: analiz klyuchovykh ponyat [International human rights law in the context of digitalization: analysis of key concepts]. *Analytical and comparative law*. Vol. 3, No. 6. pp. 429–433. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.65> [in Ukrainian].
9. Litvinenko E. V., Skoblik M. O. (2024). Osoblyvosti zabezpechennya prav lyudyny v umovakh tsyfrovoyi transformatsiyi [Peculiarities of ensuring human rights in the conditions of digital transformation]. *Analytical and comparative law*. No. 3. pp. 370–371. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.63> [in Ukrainian].
10. Manan L., Sajjad, Zakir D. M. (2025). Digital surveillance, migration control, and human rights: Ethical dilemmas in the use of technology to govern human mobility. *Inverge Journal of Social Sciences*. Vol. 4(3). pp. 322–325. URL: <https://doi.org/10.63544/ijss.v4i3.170>
11. Nalbandian L. N., Dreher N. D. (2023). Current methodological approaches in studying the use of advanced digital technologies in migration management. *Frontiers in Human Dynamics*. Vol. 5. Art. 1238605. URL: <https://doi.org/10.3389/fhumd.2023.1238605>
12. Nedelcu M., Soysüren I. (2022). Precarious migrants, migration regimes and digital technologies: The empowerment-control nexus. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Vol. 48(8). pp. 1821–1837. URL: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1796263>
13. On the Legal Status of Foreigners and Stateless Persons: Law of Ukraine No. 3773-VI of September 22, 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17> [in Ukrainian].
14. On the Protection of Personal Data: Law of Ukraine No. 2297-VI of June 1, 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> [in Ukrainian].
15. On Public Electronic Registers: Law of Ukraine No. 1907-IX of November 18, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20> [in Ukrainian].
16. Politanskyi V. S. (2025). Administratyvno-pravove rehulyuvannya transkordonnykh mihratsiynykh protsesiv v umovakh tsyfrovizatsiyi publichnoho administruvannya ta zabezpechennya prav lyudyny [Administrative and legal regulation of cross-border migration processes in the context of digitalization of public administration and ensuring human rights]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. Vol. 3, No. 87. pp. 120–125. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.17> [in Ukrainian].
17. Rakhmanov S. (2024). Migration processes in the conditions of transition to the digital economy. *International Journal of Law and Criminology*. Vol. 4(1). pp. 50–56. URL: <https://doi.org/10.37547/ijlc/Volume04Issue01-10>
18. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
19. Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj>
20. Regulation (EU) 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj>
21. Rönsch A.-M. (2024). The use of artificial intelligence in migration management: A systematic literature review. *SSRN Electronic Journal*. URL: <https://ssrn.com/abstract=4953245>

22. Shulzhenko F. P., Grishko O. M. (2021). Prava lyudyny v umovakh tsyfrovoyi transformatsiyi suspilstva: teoretyko-pravovyy analiz [Human rights in the context of digital transformation of society: theoretical and legal analysis]. *Kyiv Law Journal*. No. 1. pp. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2021.1.1> [in Ukrainian].
23. Triandafyllidou A. (2025). Migration governance in a globalising and digitalising world. *Comparative Migration Studies*. Vol. 13, Art. 40. URL: <https://doi.org/10.1186/s40878-025-00460-0>
24. Universal Declaration of Human Rights (1948). URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
25. Zakharchuk I. V. (2025). Mizhnarodne pravo v umovakh tsyfrovizatsiyi: stanovlennya chetvertoho pokolinnya prav lyudyny [International law in the context of digitalization: the formation of the fourth generation of human rights]. *Analytical and comparative law*. Vol. 3, No. 5. pp. 353–359. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.52> [in Ukrainian].